

ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น THE STUDY OF CITIZENSHIP FOR DEMOCRACY PROMOTION IN LOCALITY

ปรมต วรณบวร* สุรพล สุยะพรหม** บุษกร วัฒนบุตร***

Poramut Wannabaworn, Surapon Suyaprom, Busakorn Watthanabut

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น 2) เพื่อศึกษาหลักธรรม แนวคิดและทฤษฎีสำหรับความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นตามแนวทางพระพุทธศาสนา ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์รายบุคคล จำนวน 22 รูป/คน และจากแบบสอบถามจำนวน 399 คน/ชุด

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น พบว่า มีลักษณะสามารถควบคุมตนเองให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมโดยยึดมั่นและเชื่อมั่นในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นธรรม มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเคารพหลักความเสมอภาค เคารพสิทธิของกันและกัน เท่าเทียมกัน กล้าเสนอความคิดเห็นต่อส่วนรวม ให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางการเมืองคำนึงถึงประโยชน์ส่วนใหญ่ ยึดถือกติกาของสังคมเป็นหลัก ใช้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ มีน้ำใจ เลือกรับข่าวที่เหมาะสมและมีประโยชน์ ฟังตนเอง ดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำหรือความอุปถัมภ์ของใคร กล้าแสดงออก มีความรับผิดชอบในตนเองในขณะที่ความเป็นพลเมืองในการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย (1) ด้านการยึดมั่นในหลักธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา ($\bar{x} = 3.89$) (2) ด้านบุคลิกภาพประชาธิปไตย ($\bar{x} = 3.63$) และ (3) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{x} =$

* Doctor of Philosophy Program in Public administration, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

3.46) (4) ด้านกระบวนการกล่อมเกลารับรู้ทางการเมือง ($\bar{x} = 3.39$) และ (5) ด้านการยึดถือค่านิยมพื้นฐานทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ($\bar{x} = 3.38$) ตามลำดับ

2. หลักธรรม แนวคิดและทฤษฎีสำหรับความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตย โดยการยึดมั่นในหลักพุทธธรรม คือ หลักสัพบุรีธรรม 7 ข้อ พบว่า (1) การเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักหน้าที่ พบว่าได้รับความรับผิดชอบต่อสังคมโดยมีการยึดถือคำสั่งสอนของศาสนาเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มีการสำนึกในหน้าที่ที่รับผิดชอบ และรู้จักลำดับความคิดไตร่ตรองปัญหาที่รู้หน้าที่ของตนเองเข้าใจตระหนักในหน้าที่ของตนเอง ข้อที่ (2) การเป็นผู้รู้จักผล รู้จักเป้าหมาย พบว่าได้มีการคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีเป้าหมายในทางความดีงามเพื่อเป็นคนที่มิได้มีเหตุผล และรู้ว่าเป็นประโยชน์แก่ตนเองและคนรอบข้าง และมีการยอมรับความเป็นจริงของผลที่เกิดขึ้น ข้อที่ (3) การเป็นบุคคลที่รู้จักตนเป็นใคร พบว่าได้มีการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีความรู้ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีบทบาทหน้าที่อย่างไรในสังคม ข้อที่ (4) การรู้จักประมาณ รู้จักความพอดี พบว่าได้มีการรู้จักถึงความพอเหมาะ รู้จักพอดีและพอเพียงในการดำเนินชีวิต พึ่งตนเอง อยู่อย่างพอเพียงเลี้ยงตนบนสัมมาชีพและวางตนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ทางการเมืองได้ ข้อที่ (5) การรู้จักกาลเวลาอันเหมาะสมพบว่าได้ใช้ดุลยพินิจในการใช้เวลาให้เหมาะสมระหว่างประชาธิปไตยกับพุทธศาสนาที่มีความเหมาะสมใกล้เคียงกันหลายมิติ รู้จักแสดงออกให้เหมาะสมกับกาลเวลาในการเอาใจใส่บ้านเมืองในการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ข้อที่ (6) การรู้จักชุมชน รู้จักระเบียบในสังคม พบว่าได้ปฏิบัติตนเหมาะสมกับสภาพของสังคม รู้จักและเคารพระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม และรู้ถึงจารีตขนบธรรมเนียมของชุมชนและข้อที่ (7) การรู้จักบุคคล หรือการรู้จักอุปนิสัยใจคอและอารมณ์ของผู้อื่นพบว่าได้มีการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เข้าใจพื้นเพ ใจคอ เข้าใจอารมณ์ของคนในชุมชนมีการยอมรับข้อดีข้อเสียของตนเองและของผู้อื่นเรียนรู้การการดำเนินชีวิตร่วมกัน

3. แนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นด้านการยึดมั่นในหลักธรรมตามแนวทางพุทธศาสนา พบว่า ประชาชนได้ยึดหลักธรรมเป็นแนวทางในการใช้ชีวิตชีวิตเป็นทุนทางสังคมอยู่แล้ว การส่งเสริมประชาธิปไตยมีพื้นฐานจากการยึดถือปฏิบัติในหลักพระพุทธศาสนาให้เป็นจริงก่อน หลังจากนั้นอาศัยความร่วมมือระหว่างบุคคล ครอบครัว โรงเรียน วัดและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ในการปลูกฝัง การอบรม การส่งเสริม การจัดกิจกรรม และการประชาสัมพันธ์ ให้เกิดความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ถูกต้องและเหมาะสมในท้องถิ่นและมีความรู้หลักพุทธธรรมให้เข้าใจและปฏิบัติได้จริง เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้การเมืองกับหลักพุทธธรรม

คำสำคัญ: ความเป็นพลเมือง, ประชาธิปไตย, หลักพุทธธรรม

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1. To study Citizenizing for Democracy Promotion in Locality, 2. To study the theory and the Buddha-Dhamma principles of citizenizing for Democracy Promotion in Locality, and 3. To propose the mean of Citizenizing for Democracy Promotion in Locality.

Methodology was the mixed methods between the quantitative and quantitative methods. The quantitative research method collecting data from 399 voting eligible samples from 22 constituencies in Trang Province with questionnaires with the tested score at 0.904, analyzing data with frequency, percentile, means and standard deviation. The qualitative research collected data from 22 key informants who were experts in Buddhism and citizenizing and democracy with in-depth-interviewing, analyzing data by descriptive interpretation.

Findings were as follows:

1. Citizenizing for Democracy Promotion in Locality was that citizens had self control to abide and behave within the framework of morality, to adhere to and to believe in what is right and fair. They were independent, understanding the politic, respecting the principle of equality, able to express ideas to the public, devoting some times to political activities for the benefits of the whole, abiding by the rules and regulations of society, acting by reasons more than emotions, generous, exposing to useful news and information, selfdependent, living independently by sufficiency economy philosophy, not being controlled and under patronage of others, brave to express one selves with responsibility. Citizenizing for citizenship to promote local democracy, by overall had the important roles at high level ($\bar{X}$ = 3.55). Considering by aspects from high to low levels were that 1) the adherence to the principles of Buddhism was at $\bar{X}$ = 3.89, 2) democratic personality was at $\bar{X}$ = 3.63, 3) political participation was at $\bar{X}$ = 3.46, 4) process of political socialization was at $\bar{X}$ = 3.39, and 5) adherence to basic political value was at $\bar{X}$ = 3.38, respectively.

2. The Theory and the Buddha-Dhamma principle of citizenizing for local Democracy Promotion was Sevenfold Sappursadhamma, the quality of a good man, indicating that (1) knowing the cause: responsibility to the society by flowing the religious rules and regulations in daily living, knowing and understanding self responsibility, (2) knowing the consequences: considering the benefits for all, having vision to pursue the good targets for one self and surrounding people, accepting the results as they were, (3) knowing self: knowing who one was, self developing to

up keep the changing world, democratic political knowledge and knowing one responsibility in the society, (4) knowing moderation: knowing moderation, sufficiency for self reliance, living one life with good and virtuous livelihood and behaving one self appropriately for the political events, (5) knowing appropriate time: knowing how to spend one's time for democracy and Buddhism, knowing to express oneself in many ways to protect the country and collective decision making, (6) knowing community: self behaving appropriately according to the conditions of each society, obeying the rules and regulations of the society as well as traditions and culture of the society and (7) knowing people: knowing other's characteristics, knowing how to live together with others, knowing background, thoughts and feeling of people in the society, accepting self and others weak and strong points and learning how to live together with others

3. The mean for citizenizing to promote local democracy according Buddhism indicated that people already adhered to Buddhism as the social capital. Democracy promotion was to educate people to adhere to Buddhism first, then the correct and appropriate democracy, with cooperation from people, families, schools, monasteries and local state agencies be trained, implanted and promoted by the activities and public relations so that the correct and appropriate and Buddhism integrated local democracy could be practiced in the reality and the community became the learning Buddhism integrated democratic community.

Keywords: Citizenizing, Democracy, Buddhism.

1. บทนำ

การส่งเสริมประชาธิปไตยเพื่อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตย นับได้ว่า มีความสำคัญต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน ไม่ว่าประเทศนั้นจะปกครองประเทศในรูปแบบใดก็ตาม สำหรับประเทศไทยก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยว่าจะทำอย่างไรให้มีเสถียรภาพ มีความสงบเรียบร้อย ไม่มีความขัดแย้ง เกิดขึ้น ตามข้อเท็จจริงการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย เป็นการปกครองที่ไทยรับเอามาจากประเทศตะวันตก แม้ว่าการปกครองระบอบนี้จะเป็นที่นิยมกันทั่วไปในนานาอารยประเทศ แต่การปกครองระบอบดังกล่าวก็ยังไม่สามารถประสานเข้ากันได้ดีกับวิถีชีวิตคนไทยอย่างสนิทแนบแน่นนัก อาจกล่าวได้ว่าคนไทยส่วนใหญ่โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่น ชนบท ยังไม่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย หรือมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ทั้งนี้เป็นเพราะมีเงื่อนไขสำคัญที่เกี่ยวข้องของหลายประการ อันเป็นอุปสรรคสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประชาธิปไตยไทย อีกทั้งลักษณะพฤติกรรมและวัฒนธรรม

ทางการเมืองไทยนั้น มีเนื้อหาสาระแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในโลกตะวันตก เห็นได้จากประเทศไทยได้มีการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมาตลอด แต่เมื่อเรามองถึงการส่งเสริมประชาธิปไตยมาจนถึงปัจจุบันก็ยังไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นแนวทางสู่การพัฒนาประชาธิปไตยที่ชัดเจนมากนัก

ในอดีตประชาธิปไตยของไทยไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อันเนื่องจากผู้ปกครองหรือผู้นำการเมืองไทยมักเน้นส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตย โดยการพัฒนาสถาบันทางการเมืองแต่เพียงอย่างเดียว คือการร่างรัฐธรรมนูญ การพัฒนาความเข้มแข็งพรรคการเมือง การกระจายอำนาจระหว่างสถาบันการเมือง และการพัฒนาองค์กรอิสระขึ้นมาควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของสถาบันทางการเมืองต่างๆ แต่ละเลยการพัฒนาปัจจัยด้านการสร้างที่ที่มีความเป็นภาวะผู้นำหรือมีความเป็นพลเมือง อันเป็นแบบแผนความคิดความเชื่อทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมทางการเมืองในสังคมประชาธิปไตยที่ต้องการ เราจึงอาจกล่าวได้ว่าการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทยสนใจแต่เพียง รูปแบบหรือโครงสร้างทางการเมืองมากกว่าส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระอันได้แก่ ปรัชญาพื้นฐานอุดมการณ์ และจิตวิญญาณของประชาธิปไตยที่แท้จริง

กล่าวคือ การสร้างหรือส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้แข็งแรงไม่ควรหมายถึงเพียงแค่การสร้างระบบสถาบันขึ้นมาชุดหนึ่ง หรือการสร้างระบบนิติรัฐและรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพขึ้นมาเท่านั้น หากแต่ต้องบ่มเพาะวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้ฝังรากลึกลงในตัวของพลเมืองแต่ละคนด้วย โดยผ่านเครือข่ายของกลุ่ม องค์กร สมาคม และสถาบันทางสังคมต่างๆ เพราะฉะนั้นประเทศที่มีการบ่มเพาะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมืองน้อย เนื่องจากการเปลี่ยนผ่านจากระบอบเผด็จการไปสู่ประชาธิปไตยอย่างรวดเร็ว ย่อมมีปัญหาในการรักษาระบอบประชาธิปไตยไว้ได้เป็นอย่างมาก

ดังนั้น ผู้ที่มีลักษณะความเป็นพลเมือง จำเป็นต้องบ่มเพาะวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้ฝังรากลึกลงในตัวของแต่ละคนด้วย โดยเฉพาะการพัฒนากระบวนทัศน์ใหม่ จากทัศนคติแบบเดิมๆ และเหมือนๆ กัน มาสู่ทัศนคติการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ปรับใช้อย่างสร้างสรรค์ ทัศนคติแบบนี้จะมีส่วนในการมองเห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้นในลักษณะด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย ด้วยเหตุที่การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองตนเองมิใช่เป็นการปกครองอันเกิดจากคำสั่งเบื้องบน คือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง สอดคล้องกับการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ถือเป็นรากฐานที่สำคัญของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง เกิดความรับผิดชอบ และวางแผนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย อันจะนำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธาในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในที่สุดจึงเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนที่จะต้องมีลักษณะพิเศษที่ควรมีความเป็นพลเมือง อีกทั้งในการส่งเสริมประชาธิปไตยนั้น ถือว่าความเป็นพลเมืองมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะความเป็นพลเมืองเป็นสิ่งที่สำคัญที่นำไปสู่การส่งเสริมให้ประชาธิปไตยมีความมั่นคง โดยเฉพาะ ระบอบ

ประชาธิปไตยในท้องถิ่นการเมืองไทยคงจะประสบความสำเร็จไปไม่ได้เลย หากขาดพลเมือง ที่มีจิตวิญญาณและมีความศรัทธาต่อวิถีการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย ที่มีความเป็นพลเมืองนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ประชาชนที่มีความเป็นพลเมืองในท้องถิ่น มีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาความเป็นพลเมืองให้เหมาะสมกับลักษณะของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อีกทั้งสร้างสำนึกความรับผิดชอบต่อเนื่องต่อท้องถิ่นหรือชุมชน ประกอบกับประชาชนในท้องถิ่นในปัจจุบันส่วนใหญ่มักรับรู้ชีวิตอยู่ตามรูปแบบของสังคมชนบท มีลักษณะที่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่เป็นของตนเอง ดังนั้นถ้าเรามองที่การพัฒนาประชาธิปไตยเดินหน้าไปได้ระดับไหนในสังคมนั้น หากเห็นว่าการมีความเป็นพลเมืองจะมีความสำคัญและมีผลต่อการส่งเสริมประชาธิปไตยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากต้องสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแล้ว ต้องพิจารณาถึงพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของแต่ละสังคมด้วย โดยคำนึงถึงแนวคิด และความเชื่อพื้นฐานของคนในสังคมเป็นหลักด้วยการมองให้ชัดเจน โดยเฉพาะในประเด็นความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้แนวความคิดการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามรูปแบบและวิธีการของตะวันตกนั้นไม่พัฒนาไปเท่าที่ควรจะเป็น เพราะอาจจะมีบางสิ่งที่แตกต่างกับวิถีชีวิตของประชาชนไทยส่วนใหญ่อันมีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญอย่างหนึ่งของวัฒนธรรมไทยและของสังคมไทย (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2534) กล่าวคือ ในสังคมไทย พุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวพุทธในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่มีความสำคัญและเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ เป็นที่มาและถ่ายทอดวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติไทยนั่นเอง

จากเหตุผลดังกล่าวเป็นแรงจูงใจให้ผู้ศึกษาวิจัยสนใจในเรื่อง “การศึกษาความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น” เพราะการที่ความเป็นประชาธิปไตยจะมีมากน้อยขนาดไหน ขึ้นอยู่กับการที่ประชาชนจะมีความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยนั้นว่ามีลักษณะอย่างไร โดยเฉพาะการทำความเข้าใจในคำสอนของพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครองที่มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างแนวความคิดตามคำสอนของพระพุทธศาสนากับแนวความคิดทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อีกทั้งการได้รู้ถึงระดับของความเป็นพลเมืองในระดับท้องถิ่นที่สามารถมองเห็นไปถึงการพัฒนาการเมืองการปกครองได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น
- 2.2 เพื่อศึกษาหลักธรรม แนวคิดและทฤษฎีสำหรับความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น
- 2.3 เพื่อเสนอแนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นตามแนวทางพระพุทธศาสนา

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบแนวคิด ทฤษฎี และข้อค้นพบต่างๆ จากตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่แนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Conceptual Framework) ในการวิจัย ดังนี้ แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง แนวคิดการยึดถือค่านิยมพื้นฐานทางการเมือง แนวคิดทฤษฎีประชาธิปไตย วัฒนธรรมทางการเมืองผ่านกระบวนการกล่อมเกลารเรียนรู้ การมีส่วนร่วมทางการเมือง บุคลิกภาพประชาธิปไตย แนวคิดความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามแนวคำสอนพระพุทธศาสนา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 ขอบเขตด้านประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่เป็นผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตเทศบาลของจังหวัดตรัง นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาลปลัดเทศบาล ผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก 22 รูปหรือคน และกลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถาม 399 คน

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้ จำกัดขอบเขตพื้นที่การศึกษาเฉพาะในเขตเทศบาลของจังหวัดตรัง อันประกอบไปด้วย เทศบาลนคร เทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในจังหวัดตรัง จำนวนทั้งสิ้น 22 แห่ง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เพื่อเป็นการใช้ผลการวิจัยจากวิธีหนึ่งไปช่วยพัฒนาการวิจัยอีกวิธีหนึ่งระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งในการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จะอาศัยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 22 รูปหรือคน และการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการวิเคราะห์โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 399 ชุด

5. ผลการวิจัย

5.1. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

5.1.1) ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น

ด้านการยึดถือค่านิยมพื้นฐานทางการเมืองแบบประชาธิปไตย พบว่า ควรมีความเป็นตัวของตัวเอง มีลักษณะการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความพอเพียง เข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเข้าใจสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานมีการยอมรับผู้อื่น ไม่คิดว่าสิทธิของตนเหนือกว่าผู้อื่น มีการเคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน และมีความรู้ความเข้าใจระบบประชาธิปไตยว่าประชาชนเป็นเจ้าของท้องถิ่นของตนเอง มีการยอมรับความแตกต่างและเคารพผู้อื่นที่แตกต่างจากตนเอง มีการเรียนรู้ ทำความเข้าใจ ในความเหมือนความแตกต่าง มีความเสมอภาคตามกฎหมาย ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ให้ความสำคัญกับกติกาของบ้านเมือง ตระหนักถึงการมีความรับผิดชอบต่อสังคม

กระตือรือร้น มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา มีการมองผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว

ด้านการกล่อมเกลารเรียนรู้ทางการเมืองพบว่า พ่อแม่ควรมีการสอนให้รู้จักกับระบอบประชาธิปไตยแบบง่าย ๆ ที่เกิดขึ้นในการเลี้ยงดูลูก รู้จักการแบ่งปันความคิดกันภายในครอบครัว ไม่บีบบังคับลูก พ่อแม่ให้เหตุผลกับลูก การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของลูก ตัดสินปัญหาโดยใช้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ ให้การติดตามข่าวสารเกี่ยวกับประชาธิปไตยอยู่เป็นประจำ มีการเลือกรับข่าวที่เหมาะสมและมีประโยชน์นำมาใช้ประโยชน์ได้ มีการแลกเปลี่ยนพูดคุยความคิดเห็น มีวิจรรณญาณที่ดี และมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองอย่างแท้จริง

ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ควรรู้ว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่มีสิทธิเลือกตั้ง รู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองและผลกระทบจากการไปหรือไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งทุกระดับ และประชาชนควรเห็นความสำคัญของการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความรู้สึกที่บ้านเมืองเป็นของเราทุกคน มีจิตสำนึกว่าข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมีผลต่อการดำเนินชีวิต

ด้านการมีบุคลิกภาพประชาธิปไตย พบว่า ควรไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจดำเนินการใด ๆ และคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เมื่อมีปัญหาให้ใช้เหตุผลในการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมกับทุกฝ่าย รับฟังเหตุผลที่ถูกต้องมีความเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักการให้อภัยในผู้ที่มีทัศนคติที่แตกต่าง ยอมรับว่าแต่ละคนผิดพลาดกันได้ ยึดหลักการความเสียสละ แสดงออกอย่างมีเหตุผล ยึดถือคุณธรรม ความถูกต้องในการพิจารณาเรื่องต่างๆ ปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาและหลักกฎหมายอย่างเคร่งครัด มีคุณธรรมประจำใจ มีศีลธรรม

ด้านการยึดมั่นในหลักธรรม คือ สัปปุริสธรรม 7 พบว่า ประชาชนควรมีความรู้ความเข้าใจยึดถือปฏิบัติในหลักพระพุทธศาสนา พลเมืองดีต้องมีหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาซึ่งเปรียบเสมือนภูมิปัญญาอันเป็นทุนทางสังคมควรมีความรับผิดชอบ ยอมรับความผิดพลาดมีอุดมการณ์เชื่อมั่นในตนเองเป็นแบบอย่างที่ดี มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมความสามารถในการจูงใจคน รู้วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

5.1.2) หลักธรรมสำหรับความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น
กล่าวได้ว่า หลักสัปปุริสธรรม 7 ถือได้ว่าเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องชี้นำในการดำเนินชีวิต ให้คนมีคุณธรรมของความเป็นพลเมืองเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในสภาพสังคมที่เป็นประชาธิปไตยที่ถือกันว่าเป็นสังคมที่ดีงาม เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยได้ เพราะหลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ที่มีการกล่าวถึงคุณสมบัติสำหรับสัปปุริสชน หรือคนดี, หรือ ธรรมของผู้ดี ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีที่ควรนำมาปฏิบัติเป็นธรรมที่ทำให้คนเป็นคนสมบูรณ์แบบมีความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น ที่ควรมีความรับผิดชอบ มีการยอมรับความผิดพลาด มีอุดมการณ์เชื่อมั่นในตนเอง เป็นแบบอย่างที่ดี มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วม มีความสามารถในการจูงใจคน รู้วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นเป็นต้น

5.1.3) แนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น

หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในองค์กรให้สามารถปฏิบัติได้จริง ชี้แจงก่อน เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในพื้นที่ได้ศรัทธา ในขณะที่รัฐเองควรเข้าใจถึงการดำรงชีวิตบนหลักธรรมของพระพุทธศาสนา โดยเข้าใจถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาและองค์กรภาครัฐควรมาให้การส่งเสริมความรู้หรือให้มีการประชาสัมพันธ์ให้คนทุกคน ทุกกลุ่ม มีความรู้ ความเข้าใจในการเมือง สามารถควบคุมตนเองให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมได้ ยึดมั่นและเชื่อมั่นในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นธรรม ตามหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7

5.2 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ระดับความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นด้านต่างๆเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการยึดถือค่านิยมพื้นฐานทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการกล่อมเกลารับรู้ทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก ด้านบุคลิกภาพประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก ด้านการยึดมั่นในหลักธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก และมีระดับความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

6. อภิปรายผล

6.1 ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น

6.1.1) จากการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นด้านการยึดถือค่านิยมพื้นฐานทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ต้องการกล่าวได้ว่า จากที่ประชาชนมีความตระหนักถึงการมีความรับผิดชอบต่อสังคม รับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหาสังคมมีการดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่องานในหน้าที่ ในขณะที่ในโลกความเป็นจริงคนเราทุกคนเกิดมาต้องมีบางอย่างแตกต่างกันบ้าง ไม่มากนักน้อย เช่น ความยากจนหรือความร่ำรวย มีอาชีพอะไร เป็นเจ้านายหรือลูกน้อง แต่สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเพียงความแตกต่างโดยทุกคนล้วนแต่เท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ ดังนั้น ความเป็นพลเมืองจึงต้องเคารพหลักการยึดถือค่านิยมพื้นฐานทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่กล่าวมา เช่น หลักความเสมอภาค จะต้องเห็นคนเท่าเทียมกัน คือ เห็นคนเป็นแนวระนาบ เห็นตนเท่าเทียมกับคนอื่น และเห็นคนอื่นเท่าเทียมกับตน ไม่ว่าจะยากดีมีจน ทุกคนล้วนมีศักดิ์ศรีของความเป็นเจ้าของประเทศอย่างเสมอกันซึ่งลักษณะดังกล่าวมีวิถีการดำเนินชีวิตสอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย เอื้ออำนวยต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเป็นลักษณะของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ วรรณมาฆะ เกสรดอกไม้ และธนวัฒน์ พิมลจินดา (2559) ที่กล่าวว่า วิถีชีวิตชุมชนเปลี่ยนแปลงไปแบบต่างคนต่างอยู่ ขาดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ขาดความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มซึ่งโครงสร้างสังคมจะเป็นแนวตั้ง ที่ประชาชนไม่เสมอภาค ไม่เท่าเทียม และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร ชัยฤกษ์

(2553) ที่กล่าวว่า ประชาชนมีวิถีคิดและวิถีการดำเนินชีวิตไม่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย คือ การที่สังคมไทยมีค่านิยมบางประการไม่เอื้ออำนวยต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

6.1.2) จากการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นด้านการกล่อมเกลารเรียนรู้ทางการเมือง กล่าวได้ว่า จากการให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองอย่างแท้จริงและไม่ตั้งต้นด้วยอคติเอาความคิดของตนเองเป็นสำคัญ ไม่ยึดเอาความอาวุโสมาปกครองภายใต้สภาพที่ถูกบังคับ มีการใช้ความรู้ความสามารถใน สติปัญญา ความรับผิดชอบข้อดีที่มีมาสั่งสอนบุตรด้วยความรักความเมตตา ประเด็นเหล่านี้จะทำให้ครอบครัวหรือสังคมนั้นมีความสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยอย่างแนบแน่นเกิดการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยในสังคมด้วยกระบวนการกล่อมเกลารทางการเมืองหรือวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่พึงประสงค์ ให้ไปสู่เป้าหมายได้และมีทิศทางที่ชัดเจน ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของธีรพงศ์ ชื่นชอบ (2555) พบว่า กระบวนการกล่อมเกลารเรียนรู้ทางการเมืองในวัยเด็ก มีประเด็นที่อาจไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย

6.1.3 จากการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองกล่าวได้ว่า การที่จะทำให้ประชาธิปไตยทำงานได้เป็นอย่างดี ไม่ควรหมายถึงเพียงแค่การสร้างระบบสถาบันขึ้นมาชุดหนึ่งที่มีประสิทธิภาพขึ้นมาเท่านั้น พลเมืองจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยอย่างดีพอ ไม่เอาความสัมพันธ์ส่วนตัวมาตัดสินใจมากกว่าการมีความรู้ว่าจะอะไรเหมาะสมตามหลักการปกครองประชาธิปไตย โดยเฉพาะต้องมีความรู้ถึงผลกระทบจากการไปหรือไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่ไม่ควรมองเพียงแค่ว่าการไปเลือกตั้งอย่างเดียวก็มีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยแล้ว เพราะการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยควรมีความรู้ในเรื่องอื่นด้วย เช่น การมีความรู้ในการเข้าร่วมชุมนุมอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ หรือการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ในการการกำหนดพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่น กล่าวคือต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพนั่นเองสอดคล้องกับงานวิจัยของชาญชัย รุ่งเรือง (2559) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างชุมชนเข้มแข็งก่อให้เกิดการเรียนรู้ในการการกำหนดพัฒนาชุมชนที่มีศักยภาพ ในขณะที่พลเมืองแต่ละคนควรจะมีเวลาว่างพอที่จะเข้าร่วมประชุม หรือเข้าร่วมชุมนุมในการอภิปรายถกเถียงและนอกจากการรับผิดชอบในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งและรัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนที่ถูกต้อง และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร ชัยฤกษ์ (2553) พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนถูกลดระดับให้เหลือเพียงการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

6.1.4 จากการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นด้านบุคลิกภาพประชาธิปไตยกล่าวได้ว่า ทุกคนสามารถอยู่ร่วมทำงานร่วมกับบุคคลอื่นและสังคมได้อีกทั้งในการยึดมั่นและเชื่อมั่นในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นธรรม เชื่อมั่นในความเห็นตนเองในเรื่องที่ถูกต้อง จะแสดงให้เห็นถึงความเป็นบุคลิกภาพที่เอื้อต่อการส่งเสริมประชาธิปไตยให้สมบูรณ์ กล่าวคือลักษณะบุคลิกภาพดังกล่าว มีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่บุคคล ครอบครัวและชุมชนต้องมีจิตสำนึกที่จะต้องมีการปลูกฝังองค์ประกอบทางสังคมด้าน

ต่างๆ ไปพร้อมๆ กัน อันเป็นการปลูกฝังค่านิยมและพฤติกรรมประชาธิปไตยที่สร้างบุคลิกประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าครอบครัวก็มีส่วนในการอบรม เลี้ยงดู ปลูกฝังให้คนมีจิตสำนึกเป็นประชาธิปไตย หรือกล่าวได้ว่าสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกสุดในการสร้างและหล่อหลอมบุคลิกภาพประชาธิปไตยให้บุคคลก็ไม่ผิด สอดคล้องกับงานวิจัยของสมศักดิ์ ศรีสันติสุข วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์และนักยุทธศาสตร์ ดวงมนตรี (2548) พบว่า ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผลของครอบครัว มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการปลูกฝังบุคลิกภาพประชาธิปไตยในครอบครัว

6.1.5 จากข้อมูลความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นด้านการยึดมั่นในหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งจากผลการวิจัย ได้ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นสอดคล้องกับด้านการยึดมั่นในหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 ทั้ง 7 ข้อดังกล่าว มีความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นด้านการยึดมั่นในหลักธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาในภาพรวมอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับงานวิจัยของกำธร มิตรเปรียญ (2541) พบว่า ระดับการปฏิบัติตามสัปปุริสธรรมและการปฏิบัติงานกระบวนการบริหารงานของหัวหน้าสถานีอนามัย ในเขต 12 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาคมเพชร วชิรปัญญา (เรื่องผา) (2552) พบว่า การนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง 7 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระธรรณต์ ชยานนโท (ประเสริฐศิลป์) (2553) พบว่า การบริหารงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากดังนั้นความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น ด้านการยึดมั่นในหลักธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาโดยรวมอยู่ในระดับมาก

6.2 หลักธรรม แนวคิดและทฤษฎีสำหรับความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น

จากข้อค้นพบ กล่าวได้ว่าเนื่องจากคุณธรรมของความเป็นพลเมืองเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในสภาพสังคมที่ถือกันว่าเป็นสังคมที่ดีงาม อีกทั้งการกระทำด้วยสำนึกของความเป็นพลเมือง ที่จะสามารถใช้ความถูกต้องและความชอบธรรมเป็นหลักในการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ส่วนรวม จะทำให้ศีลธรรมกลายเป็น “บรรทัดฐานทางการเมือง” กลายเป็นวิถีชีวิตเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่คอยกำหนดมิให้มีการละเมิด “ศีลธรรมทางการเมือง” ควรเป็นที่ยึดมั่นในหลักธรรม ถือเป็นกระบวนการทางสังคมของการบ่มเพาะคุณธรรมของความเป็นพลเมือง ให้มีระดับคุณธรรมของความเป็นพลเมืองของสังคมที่ดีงาม กล่าวได้ว่าสังคมใดมีคุณธรรมของความเป็นพลเมืองปรากฏอยู่สูงก็จะเห็นได้ชัดว่าบุคคลในสังคมนั้น มีความความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยสูงไปด้วย คุณธรรมของความเป็นพลเมืองจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้นในบุคคลที่มีคุณภาพดีนั่นเอง ดังแนวคิด ทฤษฎีของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2553) ที่กล่าวว่า ถ้าประชาชนมีคุณภาพดี ประชาธิปไตยก็มีคุณภาพดีด้วย ถ้าประชาชนมีคุณภาพต่ำ ประชาธิปไตยก็จะ

เป็นประชาธิปไตยอย่างเลวด้วย เพราะว่า คุณภาพของประชาธิปไตย ขึ้นต่อคุณภาพของประชาชน เหตุนี้จึงเห็นได้ว่า คุณธรรมความเป็นพลเมืองไม่สามารถแยกตัวออกจากวิถีชีวิตประชาธิปไตยได้ เพราะได้มีการกำหนดแนวทางวิถีชีวิตที่สัมพันธ์สอดคล้องกันนั่นเอง ดังนั้นการที่เราจะเข้าใจในหลักธรรมที่สอดคล้องกับความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นอย่างละเอียด และยึดถือนำไปปฏิบัติให้เป็นจริง จะสามารถขัดเกลาให้บุคคลนั้นมีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นที่แท้จริงโดยการดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนาของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นลักษณะของพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตยควรมีธรรมในตนเองคือเป็นผู้ที่มีธรรมเป็นเครื่องชี้นำในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับแนวคิด ของวรรณมาชะ เกสรดอกไม้ และธนวัฒน์ พิมลจินดา (2559) ที่กล่าวว่า “การเป็นพลเมืองที่ดีนั้น จะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและศีลธรรม ต้องมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมของชุมชน ต้องมีความรู้ในเรื่องการเมือง และจะต้องเป็นคนที่มีอาชีพสุจริต ขยันขันแข็ง ประหยัด รู้จักพอ และใช้ปัญญาในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิต”

6.3 ข้อเสนอแนะแนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นตามแนวทางพระพุทธศาสนา

จากข้อค้นพบ กล่าวได้ว่า การสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยจะสามารถสร้างให้ประสบความสำเร็จได้ถ้าประชาชนในท้องถิ่นนั้นมีแนวทางและมีความรู้ความเข้าใจ ยึดถือปฏิบัติในหลักพระพุทธศาสนาเป็นทุนทางสังคมให้เกิดขึ้นจริงเสียก่อนพลเมืองดีต้องมีหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาซึ่งเปรียบเสมือนภูมิปัญญาอันเป็นทุนทางสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ ชันนภรณ์ อารีกุล (2559) กล่าวว่า การนำประโยชน์จากทุนทางสังคมมาใช้ในการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทุนทางสังคมถือเป็นสิ่งที่ตั้งงามในสังคม เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดและสั่งสม อยู่ในสังคมมาเป็นเวลานานกล่าวคือหลักธรรมเปรียบเสมือนเป็นภูมิปัญญาที่เป็นหลักสำคัญสำหรับนำไปต่อยอดความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตย โดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่างประชาชนครอบครัวโรงเรียนวัดและกลุ่มต่าง ๆ กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อให้เกิดแนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นตามแนวทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

6.3.1 ด้านการยึดถือค่านิยมพื้นฐานทางการเมืองแบบประชาธิปไตย จากข้อค้นพบ ประชาชนจะมีความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นตามแนวทางพระพุทธศาสนาด้านการยึดถือค่านิยมพื้นฐานทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ ต้องมีการยึดถือปฏิบัติในหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 ในข้อ 1, 2 และ 4 ปฏิบัติให้เป็นจริง และควรส่งเสริมให้มีการทำความเข้าใจกับค่านิยมที่เหมาะสมสร้างค่านิยมที่เป็นจิตสำนึกที่ดีที่มีต่อสาธารณะและ ให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพจริง ๆ ส่วนผู้ใหญ่ก็ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกหลานเยาวชนใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจการยึดมั่นในการมีส่วนร่วม ยอมรับความคิดเห็นที่ต่างจากตน เพราะแต่ละภูมิภาคมี

การยึดถือค่านิยมแตกต่างกัน ควรทำความเข้าใจในข้อเท็จจริงต่างๆ ให้เข้าใจเหมือน ๆ กัน ไม่ใช่ระบบอุปถัมภ์ที่ยึดความสัมพันธ์แบบส่วนตัวมาตัดสินใจสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร ชัยฤกษ์ (2553) พบว่า การที่สังคมไทยมีค่านิยมบางประการไม่เอื้ออำนวยต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ได้แก่ ระบบอุปถัมภ์ที่ยึดความสัมพันธ์แบบส่วนตัว

6.3.2 ด้านกระบวนการกล่อมเกลารเรียนรู้ทางการเมือง จากข้อค้นพบ ประชาชนจะมีความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยด้านกระบวนการกล่อมเกลารเรียนรู้ทางการเมืองที่สมบูรณ์ได้ จะต้องมีการยึดหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 ในข้อ 1, 2 และ 7 ปฏิบัติให้เป็นจริง และองค์การภาครัฐควรมาให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนให้มากขึ้นให้มีการเสนอความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลอบรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันให้คนทราบถึงข้อมูลที่แท้จริงในทางการเมือง ปลุกฝัง เรียนรู้อย่างถูกต้อง ไม่มีอคติมีการเพิ่มวิชาเรียนเรื่องข่าวปัจจุบันในชั้นเรียนเชื่อมโยงกับวิชาพลเมืองหรือส่งเสริมการจัดกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ ให้เห็นกระบวนการทางการเมืองว่าเป็นสิ่งที่สำคัญในการเป็นอยู่ของประเทศที่ทุก ๆ คนมีสิทธิรู้ในกฎกติกาบ้านเมือง ซึ่งมีความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นด้านการกล่อมเกลารเรียนรู้ทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของวลัยพร พรพงศ์ (2556) พบว่า วิธีการพัฒนาประชาธิปไตยโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตยในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก

6.3.3 ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง จากข้อค้นพบ ประชาชนจะมีความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สมบูรณ์ได้ จะต้องมีการยึดหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 ในข้อ 5 และ 6 ปฏิบัติให้เป็นจริง และองค์การภาครัฐควรมาให้การส่งเสริมความรู้หรือให้มีการประชาสัมพันธ์ให้คนทุกคน ทุกกลุ่ม มีความรู้ ความเข้าใจในการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง ให้เห็นความสำคัญการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ดี โดยให้เห็นว่าการเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อแก้ปัญหาไม่ให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม ในทางกลับกันเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นก็จะเกิดการประท้วงหรือเกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้เช่นกัน ดังนั้นรัฐควรส่งเสริมการไปมีส่วนร่วม ไม่กีดกันว่าเป็นกลุ่มใด ไม่เห็นต่างพวก ให้ยึดหลักการประชาธิปไตยเป็นที่ตั้งเพื่อจะไม่เกิดการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐหรือเกิดความขัดแย้งกับรัฐและไม่เกิดความเคร่งเครียดในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุรักษ เก่งเรียน (2558) พบว่า ความขัดแย้งเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการระดมรวมตัวเคลื่อนไหวของกลุ่ม เกิดปรากฏการณ์การเมืองภาคพลเมืองที่เคร่งเครียด

6.3.4 ด้านบุคลิกภาพประชาธิปไตย จากข้อค้นพบ ประชาชนจะมีความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยด้านบุคลิกภาพประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ จะต้องมีการยึดหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 ในข้อ 2, 3, และ 5 ปฏิบัติให้เป็นจริง และองค์การภาครัฐควรมาให้ความรู้พัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลในการปกครองระบบประชาธิปไตยสร้างกระบวนการหรือกิจกรรม ส่งเสริมประชาธิปไตยให้เป็นทางการเพื่อให้ประชาชนสนใจและเข้าร่วมกับกิจกรรมของรัฐเพื่อสิทธิและอำนาจของประชาชนส่วนตัวของประชาชนเองต้องเป็นผู้ที่เรียนรู้และการปฏิบัติตามหน้าที่และสิทธิ

ทางการเมืองหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อก่อให้พลเมืองมีบุคลิกภาพประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ซึ่งควรเริ่มการเรียนรู้จากครอบครัว โดยพ่อแม่เป็นผู้ปลูกฝัง ให้ความรู้เบื้องต้นในเรื่องบุคลิกภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของสมศักดิ์ ศรีสันติสุข วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์และนัฏฐพงศ์ ดวงมนตรี (2548) พบว่าความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผล การมีส่วนร่วมทางการเมืองของครอบครัว มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการปลูกฝังบุคลิกภาพประชาธิปไตยในครอบครัว

7. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อแนวทางในการกำหนดความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น ดังนี้

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรปรับปรุงแผนฯ ให้ครอบคลุม มีความชัดเจน เข้าใจง่าย โดยมุ่งเน้นเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นให้มีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

2) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรจัดทำความร่วมมือข้อตกลงกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุน การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาปรับประยุกต์ใช้เพื่อให้คนมีความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยหรือให้สอดคล้องกับแนวคิดวิถีชีวิตประชาธิปไตย

3) โรงเรียนหรือสถานที่ศึกษาควรมีบทบาทในการดำเนินการให้ความสำคัญในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยไปพร้อมกับการสนับสนุนการประพฤติปฏิบัติในหลักธรรมที่ถูกต้อง เพื่อให้เยาวชนและประชาชนได้มีความเข้าใจและเกิดจิตสำนึกทางการเมืองและปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีมีศีลธรรม

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรจัดประชุมวางแผนในแต่ละด้านให้ชัดเจน เข้าใจง่าย รวมทั้งจัดกิจกรรมโดยมุ่งเน้นเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นให้เกิดขึ้นกับทุกคน โดยให้มีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในการสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น

2) เชิญวิทยากรของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประสานกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือกันมาให้การฝึกอบรม หรือจัดกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจปลูกฝังสร้างจิตสำนึก ในการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาปรับประยุกต์ใช้ ให้

สอดคล้องกับแนวคิดวิถีชีวิตประชาธิปไตย เพื่อให้คนมีความประพฤติปฏิบัติ เป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยที่แท้จริง

3) โรงเรียนหรือสถานที่ศึกษาและบุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือกันจัดโครงการต่างๆ จัดอบรม หรือจัดกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยไปพร้อมกับความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางศาสนาเช่น โครงการส่งเสริมพระพุทธศาสนาต่าง ๆ ที่สำคัญแก่เด็กและเยาวชน โครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้เกิดการประพฤติปฏิบัติในหลักธรรมที่ถูกต้อง ทำให้ให้เยาวชนและประชาชนได้มีความเข้าใจและเกิดจิตสำนึกทางการเมืองและปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีมีศีลธรรม

7.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาและเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น กับกลุ่มอื่น หรือพื้นที่เขตเทศบาลของจังหวัดอื่นว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

2) ควรมีการศึกษาองค์ประกอบของหลักธรรมที่เหมาะสมในการสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นเพิ่มเติม เช่น หลักสังคหวัตถุ 4, อปรีหานิยธรรม 7 เป็นต้น

3) ควรมีการศึกษาเป็นรายภาคเพื่อให้ได้เห็นความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมของแต่ละภาคด้วย อันจะนำไปสู่การมีความเข้าใจวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยทั้งระบบ

4) ควรมีการทำการวิจัยในเชิงลึกโดยเพิ่มการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยนำเอาผลการวิจัยนี้เป็นข้อมูลและแนวทางในการวิจัยต่อไป

References

- Kamtorn Mitparien. (2541). Relationship between Sappurisdhamma and Job Performance of Public Health Station Directors at Area 12 (Academic Article). Graduate School: Srinakharinvirote University.
- Teerapong Chuenchop. (2555). *Political Socialization and Democratic Political Culture Development in the Curriculum of Social Studies at Elementary and Secondary Levels* (Research Report) the 48th Academic Proceedings of the Faculties of Humanity and Social Sciences. Kasetsart University.
- Phradhammapidok (P.A.Payutto). (2543). *Learning Process for Human Development toward Democracy*. Bangkok: Mahachulalongornrajavidhyalaya University.
- Phramahacompet Vachirapanyo. (2552). *Application of Sappurisdhamma in Local Administrative Organization Administration: A Case Study of Sub-Districts*

in Bangbuatong District Nontaburi Province (Academic Article). Graduate School: Mahachulalongornrajavidhyalaya University.

Anurak Kengreorn. (2558). *Development of Meritocracy and Civil Politics in Thai Society during 2547-2557 B.E.* (Doctoral Thesis). Graduate School: Rankamhaeng University.

Apichart Pansuwan. (2558). *Development of Community Leader Characteristics in Municipality, Ayuthaya Province* (Doctoral Thesis). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidhayalaya University.

Chananporn Areekul. (2559, May-August). Social Capital and Life Long Learning Society Development. *MCU Journal of Social Sciences*, 5(2), 249.

Charnchai Chairungreong. (2559, May-August). People Participation in Strong Community Creation in Pakkred Municipality Nontaburi Province. *MCU Journal of Social Sciences*, 5(2), 115-116.

Wanmaka Kesorndogmai and Tanawat Pimoljinda. (2559, May-August). Administration of Sufficiency Economy Villages: Problems and Continuity. *MCU Journal of Social Sciences*, 5(2), 107.

